

**DANIŞMA MECLİSİNİN SAYIN BAŞKANI,
YÜKSEK YARGI ORGANLARININ SAYIN BAŞKANLARI,
BAKANLAR KURULUNUN SAYIN ÜYELERİ,
SAYIN KONUKLAR VE DEĞERLİ MESLEKTAŞLARIM.**

Büyük Türk Ulusu adına adalet dağıtma görevini yerine getirmekte olan mahkemelerimiz yasal tatil süresi bittiğinden bugün yeni çalışma dönemine girmiş bulunuyorlar. 1983 -1984 Adalet Yılına, Yüce Türk Ulusu'na hayırlı ve uğurlu olması dileğiyle açıyorum. Toplantımıza onur verdiğinizden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Yeni Adalet Yılına girerken geçen yıl içinde sonsuzluğa göçen Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarına ve diğer adalet görevlilerine Tanrı'dan rahmet diler, aziz anıları önünde saygıyla eğilirim.

Her yıl birkaç seçkin arkadaşımızı topluluğumuzdan uzaklaşmak zorunda bırakan yaş sınırı hükümleri, bu yıl da bizi bir kısım meslektaşlarımızın çalışma ve yardımından yoksun bırakmıştır. Bazı arkadaşlarımız da kendi istekleriyle emekliye ayrılmışlardır. Gerek Yargıtay toplumundan, gerekse hâkimliğin çeşitli kademelerinden emekliye ayrılan bu arkadaşlarımız görevlerinin önemini ve büyüklüğünü bir an gözönünden ayırmaksızın, hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı kalarak, tam bir özveri ve şaşmaz bir doğrulukla meslek hayatlarının sonuna erişmişlerdir. Bu hizmetten ayrılmaları doldurulması güç boşluklar meydana getirmiştir. Kendilerini takdir duyguları ve saygıyla selâmlar, bundan sonraki yaşamlarında sağlıklı, mutlu ve uzun ömürler dilerim.

ÇAĞDAŞ DEVLETTE YARGI

insan topluluklarının devlet halinde oluşmaya başladığı ilk zamanlardan beri hakkın yerine getirilmesi, adalet dağıtma işi devletin en önemli görevi sayılmıştır. Adalet, toplum hayatının ve insan mutluluğunun vazgeçilmez koşuludur.

"Adalet Mülkün Temelidir" ilkesi yüzyıllarca önce söylenmiş ve bugüne kadar gerçekliğinden hiç bir şey yitirmemiştir. Burada geçen "Mülk" sözcüğüne bazıları "mülkiyet, mal" anlamı vermişlerdir. Oysa "mülkleri maksat devlet, vatanın bütünlüğü, toplumun mutluluğu, ülkenin bağımsızlığıdır. Gerçekten, bu ilke ile içinde adaletin egemen olmadığı bir devletin varlığını koruyamayacağı ifade edilmek istenmiştir.

Hukuk ve adalet temeline dayanmayan bir toplum teknik alanda ne kadar ileri giderse gitsin çökmeye mahkûmdur. Toplum içinde, kişiler arasındaki ve kişi ile devlet arasındaki ilişkilerinde, Hukuk ve adaletin temeli oluşturması, o toplumun varlığını sürdürmesi için şarttır.

Bir devlet yoksul olabilir. Yeterince kaynakları ve teknolojisi, bulunmayabilir. Bu zorlukların zamanla giderilmesi mümkündür. Yerine konulması en güç olan değer "adalettir, adalete olan güvendir.

Adalet duygularının gevşediği yerlerde, toplumların çöküntüye sürüklendikleri inkâr edilmez bir gerçektir, insanlığın en büyük ızdırabı daima haksızlıktan doğmuş, büyük yıkıntılara hemen daima haksızlık ve adaletin iyi dağıtılmamış olması neden olmuştur. Dünyanın bugün içinde bulunduğu huzursuzluğun gerçek nedenini, adaletli bir dünya düzeninin henüz kurulamamış olmasında aramak gerekir. Tarihin her döneminde, adaleti en üstün bir değer olarak tanıyan Ulusumuz'un bu asil duygusu,

adalet hizmetinde görev alanların gönüllerinde yanan ve onlara rehberlik eden kutsal bir ışıktır.

Bilindiği gibi Ulu Önder Atatürk, hukuk ve adalete büyük değer veren bir devlet adamıdır. "Yargı erki, devletin, Anayasanın ve insan onurunun koruyucusudur" sözü Atatürk'ündür.

Yine Büyük Atatürk, "Bir hükümet ancak adalete dayanabilir. Bağımsızlık, özgürlük ve her şey adaletle var olur. İnsanlar gönül rahatlığı içinde çalışmak ihtiyacıdadır. Bu ise toplumu ve devleti yöneten hükümette adaletin, salt egemen olmasıyla sağlanabilir. Bir ülkede adalet olmazsa o ülkede anarşi var demektir. Orada özgürlük yok demektir" sözleriyle adalet ve yargı kavramının önemini çarpıcı bir biçimde dile getirmiştir.

Gerçekten bir devlet adaletle yürür, adaletle güç kazanır. Yargı erkinin güçsüz olduğu ülkelerde devlet gücünden söz edilemez.

Ancak, unutmamak gerekir ki, yargının gücü bağımsızlığından gelir. Adaletin gereği gibi dağıtılabilmesi için yargının bağımsız olması zorunludur. Yargı bağımsızlığındaki amaç, hüküm veren hâkimin herhangi bir etki altında kalmadan görevini tarafsız olarak yapabilmesini sağlamaktır. Tarafsızlık yargının değişmez ilkesi ve kuralıdır.

Bağımsızlık ve güvence hâkimlerin kişisel rahatlık ve huzurlarını sağlamak, onları ayrıcalıklı kılmak için değil, toplumda yaşayan insanların haklarından emin olmaları, gelişmeleri ve demokrasiden gereği gibi yararlanmaları, diğer bir deyimle kamu yararı için çağdaş Anayasalarda kabul edilmiştir. Toplum için en büyük tehlike, yargı gücünün, yasama ya da yürütme gücüne ya da bu güçlerin her ikisine bağlı tutulmasıdır. Hâkimlerin güvence ve bağımsızlığı ilkesinde ayrılmak, toplum ve devlet için giderilemez zararların doğmasına neden olur.

Bugünün demokratik hukuk devleti, yasama, yürütme ve yargı erklerinin dengeli şekilde ayrımı esasına dayanır. Devletin üç ana temel organı olan bu güçlerin tam bir uyum içinde çalışmaları sistemin sağlıklı işlemesinin önde gelen koşuludur. Bu güçler birbirinin üstünde değil, birbirinin yanında olmalıdır.

Yargı organı uyuşmazlığı çözdükten sonra verdiği hükmün yerine getirilmesini sağlamak bakımından yürütme organının yardımına ihtiyaç duyacaktır. Bu yargı-yürütme dayanışması, ceza hukuku alanında ve ceza davalarında daha belirgin biçimde ortaya çıkar. Çünkü suçun teshilinde, suçlunun yakalanıp hâkim önüne getirilmesinde ve mahkemenin verdiği hükmün uygulanmasında yargı, yürütmenin yardımından yararlanır, idare hukuku alanında da bu böyledir. Orada yine hâkimin elinde kararlarını uygulatacak zorlayıcı bir güç bulunmamaktadır. Bunun gibi kişiler arasındaki hukuk davalarında da taraflardan biri mahkemece verilen karara uymazsa, o kararı uygulatabilmek için yine yürütmenin - idarenin yardım ve desteğine ihtiyaç vardır. O halde yargı ile yürütme-idare arasında dayanışma zorunluğu hukukun üstünlüğü ilkesinin bir gereğidir.

YARGITAY VE MAHKEMELERİN ÇALIŞMASI

Her yıl nüfusumuzun hızla çoğalması, ekonomik ve sosyal ilişkilerin artması, hızlı kentleşme, toplumsal hayatın gittikçe karmaşık bir nitelik kazanması, anlaşmazlıkları çoğaltmakta ve hukuk açısından yeni iş ve davalara ideden olmaktadır.

Bir önceki yıldan devredilen dosyalar ile birlikte 1982 yılında tüm hukuk ve ceza mahkemelerine gelen dava sayısı 2.640.093'e ulaşmıştır.

Ülkemizde hâkim ve C. Savcısı kadrosunun tamamı 6881'dir. Bu konuşmanın hazırlandığı tarihte, Adalet Bakanlığı'ndan alınan bilgiye göre, bu kadrolardan 1300'ü açık bulunmaktadır. Bunlardan toplam 510'una Yargıtay'da Sıkıyönetim Mahkemelerinde, Askerî Yargıtay'da! Adalet Bakanlığı'nda görev verilmiştir. Böylece kürsüde çalışan ve yılda 2.640.093 davaya bakacak hâkim ve C. Savcısı sayısı 5071'dir.

Deneylerden elde edilen sonuca göre, normal olarak bir ağır ceza mahkemesi yılda ortalama 250, asliye ceza ve asliye hukuk mahkemeleri 500-750, sulh hukuk ve sulh ceza mahkemeleri de 1000 -1200 davaya bakabilmektedir. Oysa mahkemelere gelen iş sayısı bu rakamların çok üstündedir. Bir günde 40-50 hattâ daha fazla davanın görüldüğü mahkemeler vardır. Mahkemelerin iş yoğunluğu, hâkimlerimizin altından kalkmaları zor bir düzeye varmıştır.

Toplumda iç barış ve güvenliğin sağlanabilmesi, yargı gücünün etkin ve hızlı bir işlerliğe kavuşturulmasına bağlıdır. Bunun için, kanunların âdil ve sür'atli bir biçimde uygulanması şarttır. Şayet suçluların yargılamaları uzar, hak ettikleri cezaya çarptırılmaları gecikirse adaletin etkinliği ve cezaların caydırıcılık niteliği kalmaz.

Öte yandan yargı organında makul bir sürede hakça bir çözüm olanağı bulunmayan taraflar başka çözüm yollarına başvurmaktadırlar. Bunun da bedeli oldukça ağırdır. Yıllar sonra yargı organından bir karar çıktığında pek çok şey değiştiğinden kararın anlamı kalmaz. Geciken adalet toplumda huzursuzluk yaratır, adalet duygusunu zedeler.

Adalet hizmetinin ağır işlediği bir yakınma konusudur. Ve bu durum yargının saygınlığına gölge düşürmektedir.

İş ve davaların uzamasının, kararların gecikmesinin başlıca nedenlerinden biri mevcut hâkim ve C. Savcısı sayısının yetersiz olmasıdır. Son bir kaç yıl içinde hâkim ve savcı sayısında önemli miktarda azalmalar olmuştur. Bu boşalmalar gün geçtikçe artan boyutlara varmaktadır. Açık kadroların imtihanla yeni memur almak gibi usullerle doldurulması mümkün değildir. Çünkü hâkimler hâkimlik kürsülerinde yetişir ve tecrübe sahibi olurlar. Bugün hâkimlik kürsülerinde yetişmiş tecrübeli hâkimlerimizin istifa veya emekliliklerini istemek suretiyle meslekten ayrıldıklarını görmekle büyük üzüntü duymaktayız. Hâkimlik mesleğine ilgi giderek azalmaktadır. Hâkimlik mesleğine ilginin artırılması ve boşlukların doldurulması, bu mesleğin özenilir hale getirilmesine bağlıdır.

Ödenek yetersizliği nedeniyle keşiflerin zamanında yapılamaması, davetiyelerin postaya verilememesi ve benzeri işlemlerin yerine getirilememesi, Kıt kırtasiye olanakları ile çalışılması da hizmetin aksamasına yol açmaktadır. Yeterli ödeneğin sağlanması halinde bundan doğan gecikmeler önlenmiş olacaktır.

Yargıtay'ın çalışmalarına gelince : 1982 yılında Yargıtay'a 151.976 hukuk, 62.259 ceza olmak üzere toplam 214.235 dava dosyası gelmiştir. Bir önceki yıldan kalan 11.712 dava ile birlikte 225.947'ye ulaşan işten, 210.000'i sonuçlandırılmış, geri kalan 15.947 dava 1983 yılına aktarılmıştır. Bu durumda yıllık iş günleri gözetilerek yapılan hesaba göre her bir hukuk ve ceza dairesinde bir günde ortalama 40-45 dosya incelenmektedir.

Yargıtay'ımıza her yıl gelen iş sayısı, nüfusu bizden çok olan Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Fransa gibi ülkelerin yüksek mahkemelerine gelen işlerden 20 - 30 kat fazladır. Bu durum Yargıtay'ımızın ne kadar ağır bir iş yükü altında olduğunu göstermektedir.

Türk Medenî Kanunu birinci maddesiyle hâkime ne gibi kaynaklardan esinleneceğini belirtmek suretiyle kanun koyucu imiş gibi karar vermek yetkisini tanımış, Anayasamızın 10. maddesi de kanun önünde eşittik ilkesini getirmiştir. Bu durumda hâkim, hukukun ve kanunların herkese aynı şekilde uygulanmasını sağlamakla yükümlüdür.

Ancak, mahkemelerin benzer davalarda verdikleri kararlar arasında uygunluk bulunması halinde kişilerin kanun önünde eşit olduklarından sözedebilir.

Yüce mahkememiz az önce açıkladığımız bu kadar yoğun iş içinde Medeni Kanunun 1. ve Anayasanın 10. maddeleri hükümlerini gözönünde tutarak bu görevini yerine getirmek için büyük bir çaba göstermekte ve başarılı olmaktadır. Bir çok bilimsel eserlerde Yargıtay içtihatlarının benimsenmesi ve bu içtihatlara atıflar yapılması da bu görüşümüzü doğrulamaktadır.

Öte yandan, Türk toplumunu, kısa zamanda çağdaş uygarlık düzeyine yükseltmek amacıyla; Cumhuriyetin başlangıç yıllarından itibaren, ana kapılarımızın bir çoğu batı ülkeleri kanunlarından aynen alınmak suretiyle çıkartmış ve yürürlüğe konmuştur. Türk hâkimlerinin, farklı sistemlere dayanan bu yeni kanunları, ülkemizin bünyesine uygun bir anlayış içinde uygulayarak modern bir millî hukuk meydana getirmiş olmaları büyük bir başarıdır. ü durumun gerçekleşmesinde Yargıtay'ın payı çok büyüktür.

ÜST MAHKEMELER KURULMASI SORUNU

Adalet işlerinin gereği gibi görülmesinin ve kalkınma çabalarının başarıya ulaşmasının en önemli koşullarından birisi, yetenekli hâkim yetiştirmek, düzeninde ve verimli işleyecek mahkemeler kurmak için gerekli tedbirlerin alınmasıdır. Aksi halde adalet işlerinden yakınmaların ardı arkası kesilmez ve kalkınma çabaları da sonuçsuz kalır.

Çağdaş devletlerde, ilk mahkeme tarafından verilen bir kararın yanlış olabileceği gözönünde tutularak davayı ilk mahkemenin incelediği gibi inceleyerek kararı doğru bulursa onamak, yanlış bulursa doğru kararı kendisi vermek üzere üst mahkemeler kurulmuş ve bu mahkemelerin kararlarını yalnız kanunun doğru uygulanmış olup olmadığı yönünden inceleme görevi Yargıtay'a verilmiştir.

Gerçekten Yargıtay bir prensip mahkemesidir. Asıl görevi hukuk yaratmak, kanunların yurdun her yerinde aynı biçimde uygulanmasını sağlamak ve yarattığı içtihatlarla hukuka yön vermektedir. Bu nedenle Yargıtay hukukî yönlerin dışındaki hususlar, yani maddi olay ve delilleri takdir ile uğraşmamalıdır. Bu ise, ancak mahkemelerden verilen kararlara karşı vatandaşların doğrudan doğruya Yargıtay'a gelecek yerde, ilk mahkemeler ile Yargıtay arasında kurulacak üst mahkemelere başvurulmaları suretiyle mümkün olabilir. Böyle bir derece mahkemesi kurulduğu takdirde Yargıtay'ın yükü hafifleyecek, asıl görevini gereği gibi yapmak olanağına kavuşmuş ve işlerin sür'atle çıkması sağlanmış olacaktır. Bir yandan bir kısım davalar üst mahkemelerde sonuçlanacağı için yurttaşların külfeti de hafifleyecektir.

İlk derece mahkemeleri ile Yargıtay arasında yer alacak bir yargı denetim

mercinin varlığı bugün zorunlu hale gelmiştir.

Üst mahkemelerin kaldırılmasına neden olan koşullar bugün için -açık hâkim sayısı hariç- artık kalmamıştır. Gerçekten ülkemizde ulaşım imkânları çoğalmıştır. Vatandaşa hukukî güvence sağlayacak olan böylesine önemli bir iş için Devlet bütçesinden yeteri kadar ödenek ayrılması da mümkündür. O halde bu mahkemelerin yararları gözönünde tutularak yapılacak iş; bir hazırlık dönemine başlanarak hâkimlik mesleğini çok çekici bir hale getirmek, en kısa sürede yeterli ve yetenekli hâkim kadrosunu oluşturmak ve ondan sonra üst mahkemeleri kurmaktır.

HÂKİMDE BULUNMASI GEREKEN NİTELİKLER

Devletin varlığı ve bütünlüğü adalet hizmetlerinin iyi işlemesine bağlıdır. Bu sistemin insan unsurunu ise hâkimler, savcılar ve yardımcı personel oluşturmaktadır. Mülkün temeli olan adaletin gerçekleşebilmesi için bu unsurun her yönden en mükemmel bir durumda olması gerekir.

Kuşkusuz her meslek saygıya lâyıktır. Ancak şu bir gerçektir ki, bazı görevlerin toplum içinde ayrı bir yeri ve önemi vardır. Hâkimlik mesleği de bunlardan biridir. Onun için hâkimlik mesleğindeki kişide bazı niteliklerin bulunması gereklidir.

Hâkim; doğru, kendisine güvenen, güçlü, üstün kişiliği ile nereden gelirse gelsin her türlü haksızlığın karşısına dikilen, bıkmadan usanmadan haksızlığa karşı savaşım veren, diğer bir deyişle hak yolunda kimseden korkmayan karakterde olmalıdır. Ayrıca tam bir üstün kişilik özelliği yanısıra, hukuk bilgisi ve anlayış yeteneği, hâkimlik mesleğindeki kişide yer alması gerekli niteliklerdir.

O halde hâkimin belirtilen bu nitelikleri taşıyacak biçimde yetiştirilmesi zorunludur ve ancak bu nitelikteki bir hâkim/hakkın ve adaletin gerçekleşmesine yönelik görevini gereği gibi yerine getirebilir.

Hâkim, Devlet güçlerinden birisini, bağımsız yargı gücünü temsil etmekte olduğunu asla gözden uzak tutmamalıdır. Hüküm veren hâkim, dosyadaki deliller, kendi hukuk ve kanun anlayışının ve vicdanının etkisinden başka hiç bir şeyin etkisi altında olmaksızın karar vermelidir. Ancak bu takdirde mahkemelerin tarafsızlığından ve bağımsızlığından söz edebilir.

Öte yandan, adalet erkinin, bir devlet içerisinde kendisine düşen görevleri gereği gibi yerine getirebilmesi, siyasi düşüncelerin üstünde kalabilmesiyle mümkündür. Hâkim, siyasî akımları bilmek, fakat onlara seyirci kalmak zorundadır. Gerçek hâkim şu veya bu politika akımına eğilim göstermeyecek kadar kendi duyguları üstünde kalır. Kendisinde siyasal olayların üstüne çıkabilecek kudreti göremeyen kimse gerçek bir hâkim değildir. Siyasi bir olay karşısında haklıyı haksızdan ayıracak olan gücün adeta taraflardan biri imiş gibi davranması ortaya adalet değil, adaletsizlik çıkarır.

Şunu iftiharla söyleyebilirim ki, hâkimlerimiz demokrasinin en güçlü bir güvencesi olan adaleti, her türlü etkiden uzak olarak sarsılmaz bir vicdan ile yerine getirdiklerini ispat etmişler ve mahkemelerimiz şimdiye kadarki çalışmalarıyla ulusun güvenini kazanmışlardır. Önümüzdeki yıllarda da Büyük Ulusumuzun huzur ve güveninin güvencesi olmakta devam edeceklerine inanıyoruz.

Geçen Adalet Yılı'nın açılışında, bugünkü yöntemle iyi hâkim yetiştirildiğini ileri sürmenin mümkün olmadığına, yargı denetimi yapan bir Yüksek Mahkeme olarak her gün karşılaştığımız mahkeme kararlarının bunu gösterdiğine, bilinen ve uygulanan

biçimi ile bir veya iki yıllık staj süresinin artık hâkim ve Cumhuriyet Savcısı yetiştirmek için yeterli bulunmadığına, bu itibarla staj şekil ve süresinin alışılmış biçimden kurtarılarak örnekleri başka ülkelerde çok yıllar önce kurulmuş özel eğitim merkezlerinde sürdürülmesi ve çağın gerçeklerini, çeşitli bilim dallarını kapsayan uygulamalı bir eğitimden sonra hâkim olabilme hakkının verilmesi gerektiğine işaret etmişim. Sayın Cumhurbaşkanı da yaptıkları konuşmada bu hususa değinerek hâkim yetiştirilmesi konusunda öneri getirmemizi buyurmuşlardı. Sayın Cumhurbaşkanının bu direktifleri üzerine Türkiye Hâkimler Akademisi" taslağını hazırlayarak 6.10.1982 gün ve 3719 - 1541 sayılı yazımızla Millî Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliği'ne, bir nüshasını da aynı gün ve 3719 - 1540 sayılı yazımızla Adalet Bakanlığı'na sunduk. Bu taslağın biran önce kanunlaşması büyük yararlar sağlayacaktır.

Hâkimde bulunması gereken niteliklerden sözettiğimizden Hâkim - Avukat ilişkisi üzerinde de durmak istiyorum :

Barolar, adalet kuruluşunun işlemesinde etkili birer organ, avukatlar adaletin meydana çıkarılmasında, bir hakkın yerine getirilmesinde adalete, hâkime yardımcı meslektaşlardır. Hâkim ve avukat arasındaki ilişkiler, daima adalete, hakka olumlu yönde etkili bir ilişki olmalıdır. Avukatın, bir hakkın yerine getirilmesi için çaba sarfeden ve savunma hakkının temsilcisi durumunda olan bir meslektaş olduğu unutulmamalıdır, öte yandan, Anayasa gereği yargı yetkisini kullanan ve mahkemeyi temsil eden hâkime karşı yurttaşların saygı ve güvenin sarsacak davranışlardan sakınmak ve hâkimin görevinin ağırlığını, insan gücünün üstünde çalışma durumunda bulunduğunu gözönünde tutmak da avukatın bir meslektaşlık borcudur.

ADLÎ ZABITA

Devletin en başta gelen görev ve işlevi toplumun ve toplumu meydana getiren fertlerin güvenliğinin sağlanmasıdır. Bu görevi yerine getirecek olan kuruluş ise zabıtaadır.

Zabitanın, idarî ve adlî olmak üzere iki görevi vardır. Bu bakımdan kuruluş ve personel yönünden bir çok batı ülkelerinde, örneğin; Fransa, İtalya, Belçika ve İsviçre'de uzunca bir süreden beri idarî ve adlî zabita kesin olarak ayrılmış ve bağımsız adlî hizmetleri yerine getirecek bir zabita örgütü kurulmuştur. Oysa günümüz Türkiye'sinde, zabita yalnızca görev bakımından ikiye ayrılmış, kuruluş ve personel yönünden bir ayırım yapılmamıştır. Güvenlik kuvvetleri vali ve kaymakamların emrindedir. Bu ise büyük sakıncalar doğurmaktadır.

Ceza adaletinde yargının yetkisi hazırlık soruşturması ile başlar. Gereği gibi yapılmamış bir hazırlık soruşturması ile ceza adaletinin sağlanması mümkün değildir. Geçmiş dönemlerin deneyimlerinden elde edilen sonuca göre, yürütmeye ve yönetime doğrudan bağlı bir zabitanın bağımsız yargı ile sağlıklı işbirliği içinde bulunması ihtimali yoktur. Hâl böyle olunca, Adalet -Zabita sürtüşmesi kaçınılmaz olur. Başka bir anlatımla Yargı-Yürütme çekimesi başlar. Yakın geçmişte bunun örnekleri çok görülmüş ve belli olaylara sorumlu arama çabasına girildiğinde, zabitanın adaleti itham eden tutumuyla karşı karşıya kalınmıştır. Onun için C. Savcılarının görevlerini kolaylaştırmak, suç ve suçluyu en kısa zamanda tüm delilleriyle meydana çıkarmak, polisin taraf tuttuğu yolundaki söylentileri ve kuşkulardan ortadan kaldırmak gibi büyük yararları bulunan C. Savcılıklarına bağlı "Adlî Zabita" bir an önce kurulmalıdır.

Adlî - idarî Zabıtayı ayırmak için hiç bir güçlük de söz konusu değildir. Yeterli

personel vardır. Adlî Zabıtaya ilişkin olmak üzere Usul Kanunlarında bazı değişiklikler yapılması ve bazı hükümler eklenmesi suretiyle bu hususun sağlanması mümkün bulunmaktadır. Az önce de belirttiğimiz gibi, eğitilmiş Adlî Zabıta örgütünün kurulmasıyla adaletin tam ve çabuklukla gerçekleştirilmesi sağlanmış olacaktır.

ADLÎ TIP

Adlî Tıp ve adlî ekspertiz adaletin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Gelişen toplumumuzda adlî tıbbın rolü büyük ölçüde artmış, Tıp ve Hukuk Biliminin bu dalındaki gelişmeler daha geniş laboratuvar ve daha çağdaş araç ve gereçlere ihtiyaç göstermiştir.

Adlî Tıp Kurumu'nun yeni binalarının 25 Ekim 1982 günü yapılan açılış törenindeki konuşmalardan, bu Kurum'un modern araç ve gereçlerle donatıldığını ve yeteri kadar öğretim üyesi, hekim, uzman ve teknisyene kavuşturulduğunu memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz. Ancak bugün için bir çok yargı çevrelerinde adlî tabip yoktur. Ceza davalarının uzamasının nedenlerinden birisi de yeteri kadar adlî tabip bulunmamasıdır. Zira, Yargıtay'a gelen dosyaların bir kısmında, özellikle zamanında ve yeterli bilgileri içermeyen biçimde verilmiş raporlar yüzünden mahkeme kararları bozulmakta ve yetersiz raporlar davaların uzamasına neden olmaktadır. Onun için her ağır ceza merkezinde bir adlî tabibin bulunması, bunun sağlanması için de adlî tabipliğin çekici hale getirilmesi zorunluluğuna inanıyoruz.

YARGI DİLİ

Adalet işlerinde kullanılan terimlerin aynı zamanda kanunlarda kullanılan terimler oluşu, öte yandan mahkemelerin belli bir alışkanlığa göre yazılan evrak ve kararlarda hiç değişmeyen şekillere bağlı bulunuşu, adalete ilişkin terimlerin Türkçeleştirilmesini güçleştirmektedir. Ancak kanunlarda öz Türkçe olmayan terimler yer almış diye, bizim hiç bir çaba göstermeden elimizi kolumuzu bağlayıp beklememiz de doğru olmaz. Elbet yargı dilinin özleştirilmesi konusunda, adalet işleriyle uğraşanlarımıza düşen bazı ödevler vardır.

Eşitlik, kanun önünde eşitlik demek olduğuna göre, kanun hükümlerini uygulayacak mahkemelerle, mahkemelerde işi bulunan vatandaşların anlatım araçlarının birbirine uygun olması zorunludur. Böylece hukuk dilinde başarılmakta olan devrim, kanun önündeki eşitliği şekil bakımından da sağlamış olacaktır. Onun için hukuk dilinin bugünkü ve gelecekteki kuşakların anlayacağı biçimde sadeleştirilmesi gerekir.

Büyük Atatürk'ün yaşadığı dönemde yürürlüğe giren bazı kanunlarda dilin sadeleştirilmesi yönüne gidildiğini görmekteyiz. Nitekim o dönemde çıkarılan 2795, 2798 ve 2834 sayılı Kanunlarla öteki kanunlarda "araç, atamak, aracılık, başışık, danışma, dilekçe, genel kurul, görüşme, işlem, tarım, tarımsal üretim, yönetim, yönetim kurulu, yetki, ilişik, çizelge, yetersizlik, önlem, istem, neden" gibi sözcükler yer almıştır.

Bugün de zaman zaman kanunlarımızda yapılan yenilemeler ve değişikliklerle dile de özen gösterilmekte olduğunu görmekteyiz.

Mahkemeler ve özellikle Yargıtay, arı Türkçe açısından övünce değer bir çaba içindedir. Bugün mahkemelerde ve Yargıtay'da, C. Savcısı, görev, yetki, tutanak, zamanışımı, kazanılmış hak, savunma, suçüstü, erteleme, bilirkişi, tutuklama, eski eser, sıkıyönetim, yargılama giderleri, görevi savsama, görevi kötüye kullanma,

gerekçe terimleri kullanılmakta ve bunların karşılığı olan eski terimlerden vazgeçilmiş bulunmaktadır. Bunlar gibi daha bir çok örnekler verilebilir.

Ancak, hemen şunu ifade etmeliyim ki, yargı dilini sadeleştirelim derken, sonradan içinden çıkılamayacak bir kargaşaya yol açmamalıyız. O halde, dil kargaşasını önlemek için, ilgili kuruluşlardan seçilecek uzman kişilerden kurulu bir komisyon oluşturularak tüm yargıda kullanılacak arı Türkçe terimler saptanmalı ve böylece hukuk dilinde tek biçimlilik sağlanmalıdır.

YAYIN ÇALIŞMALARI

Yargıtay Yayın İşleri Müdürlüğü 1975 yılından beri çalışmalarını sürdürmektedir. Bu yayınlarla güdülen amaç Türk Hukukunun gelişmesi konusunda yargı organlarının katkıda bulunmasını sağlamaktır.

8 Şubat 1983 tarihinde yürürlüğe giren, 4 Şubat 1983 gün ve 2797 sayılı Yargıtay Kanununun 55. maddesiyle Yayın İşleri Müdürlüğümüzün döner sermayesi yirmimilyon liradan ellimilyon liraya çıkarılmış ve böylece baskı ücretleri ve kâğıt fiyatlarında son yıllarda meydana gelen artışlar yüzünden doğabilecek aksaklıklar bir ölçüde ortadan kaldırılmıştır.

Yargıtay'ın görüşlerini ve örnek kararlarını yansıtan aylık "Yargıtay Kararları Dergisi" ile meslekî konulardaki araştırma ve inceleme yazılarına yer veren üç aylık "Yargıtay Dergisi" düzenli olarak çıkarılmaktadır. Bu dergilerden yararlanılmasını kolaylaştırmak için Kararlar Dergisi'nin 1981 yılı sonuna kadar çıkmış olan ciltlerinin çeşitli yöntemlerle düzenlenmiş fihristlerinin de "Yargıtay Kararları Dergisi Kılavuzu" adı ile kitap halinde basım çalışmaları sürdürülmektedir.

Bunlar dışında, 1926 yılından 1980 yılı sonuna kadar Yargıtay'dan verilen ve kanun gücünde olan içtihadı Birleştirme Kararları, tam metin halinde ve eksiksiz bir biçimde külliyat olarak yayınlanmıştır. Bu külliyatın özel hukukla ilgili olanları beş cilt, ceza hukuku ile ilgili olanları ise üç cilt olarak basılmış ve bütün hukukçuların yararlanmalarına sunulmuştur.

Majno'nun dört ciltlik "Ceza Kanunu Şerhi"nin eski harflerle Adalet Bakanlığı'nca 1926-1928 yıllarında yayınlanmış bulunan Türkçe çevirisi, yeni harflerle Yargıtay'ca bastırılmış bulunmaktadır. Ayrıca, Andreas von Tuhr'un "Borçlar Hukuku" ile ilgili ve rahmetli Avukat Cevat Edege tarafından Türkçeye çevrilerek 1952-1953 yıllarında bastırılan ve mevcudu kalmayan ünlü eserinin Yargıtay'ca ikinci basımının yaptırılması için mirasçılar ile anlaşmaya varılmış ve bastırılarak yayımlanmıştır.

Bundan sonraki yıllarda da yayın çalışmalarımız buna benzer çalışmalarla ve daha verimli bir biçimde sürdürülecektir.

ADALETİN DİĞER SORUNLARI

Bugün hâkimlerimizin bir kısmı yaptıkları hizmetin kutsallığı ile bağdaşmayacak durumdaki konutlarda oturmak zorunda kalmaktadırlar. Özellikle bazı illerimize atanan hâkim ve savcılar oturacak ev bulmakta büyük güçlüklerle karşılaşmaktadırlar.

Hâkim huzur içinde olmalı, oturduğu ve çalıştığı yer onur ve saygınlığına uygun bulunmalıdır. Bu durumun sağlanması için, yurt düzeyinde hâkim ve savcılar için lojman yapımı ve bina satın alınması konusunda Adalet Bakanlığı'nın yürütmekte olduğunu bildiğimiz çalışmaları sevindiricidir. Bakanlığın bu çalışmalarını artırarak kısa bir zamanda sorunun çözümlenmesini beklemekteyiz.

Adalet binalarında, çok sayıda hâkim ve savcının bir odada oturduğu, hâkimin çalışma odasının duruşma salonu olarak kullanıldığı, sabahın erken saatlerinden akşama dek adliye salonlarını mevcut kapasitenin 5 - 10 kat kalabalık iş sahibinin doldurduğu, gürültü, uğultu, karanlık, havasızlık, toz içerisinde, nefes almanın dahi zor olduğu salonlarda yargıda görev yapanların ne denli sıkıntılar çektiği ve bu hizmetlerini çok ağır koşullar altında yürüttüğü bir gerçektir.

Diğer devlet dairelerindeki lüks yanında adalet binalarının, mefruşatının, kırtasiye noksanının, kırık dökük masa ve sandalyelerinin Türk adaletine nasıl yakıştırılabildiğini anlamaya imkân yoktur.

Hâkimlerimizin çok kötü binalarda, kötü koşullar içinde çalışmak zorunda kalmalarının onlarda yarattığı ruhsal tepkiyi mutlaka gözetmek ve bir an önce çarelerini bulmak gerekir.

Geçen Adalet Yılı açılışında Sayın Cumhurbaşkanı da bu konuya değinerek sorunun kısa zamanda çözümlenmesi gerektiğine işaret buyurmuşlardı.

Adaletin önemli sorun ve konularından biri de kuşkusuz ceza infaz yerleri, cezaevleridir. Modern devlet anlayışında cezanın yerine getirilmesinde en başta gelen amaç hükümlülerin ıslahı ve eğitilmesidir. Bugün cezaevlerinin büyük bir bölümünün, ne bina, ne personel bakımından bu amacı sağlayacak durumda bulunduğunu söyleyemeyiz. Sınırlı sayıdaki cezaevleri dışında hükümlülerin büyük bir bölümü hiç bir iş yapmadan günlerini doldurmayı beklemekte ve böylece yüksek derecede bir insan gücü, kendileri ve toplum zararına heder olmaktadır. Bugünkü, infaz sistemi ve cezaevleri, cezaların yerine getirilmesi ilke ve amacını gerçekleştirmeye yeterli sayılamaz. O halde, cezaevlerinde bulunan binlerce hükümlüyü yeniden topluma yararlı bir insan haline getirecek ve kendisini dışarıda sosyal ve ekonomik yönden yetiştirecek, güçlendirecek önlemlerin alınmasında gecikilmemelidir.

Gelişmiş toplumlarda her yerde ve her işte bilgisayar kullanılmaktadır. Bu arada hukuk kurallarının kodlandırılması ve sınıflandırılmasında, adli sicillerin tutulmasında, içtihat ve mahkeme kararlarının tasnif ve özetlenmesinde bilgisayar sistemlerinin uygulanması bir çok ülkede gerçekleştirilmiştir. Ülkemizde de bu teknikbilimin hukukun hizmetinde, adalet dağıtımında uygulanması artık zorunlu hale gelmiştir. Bunun için bir merkez kurularak çağdaş bir araç olan bilgisayardan yararlanma olanakları sağlanmalıdır.

Mahkemelerde çalışan personele çok önemli görevler düşmektedir. Kararların yazılması, tebligat ve her türlü yazışmalar bu kişiler eliyle yapılmaktadır. Ancak uygulamada bu görevlerin gereği gibi yerine getirildiğini ileri sürebilmek zordur ve bu yetersizlikler davaların uzamasında etken olmaktadır. Bu bakımdan, adliye personelinin iyi yetiştirilmesi önem taşımaktadır. Bunun için meslek okulları açılmalı, gördükleri işin ağırlığı ve önemi gözetilerek adalet personeline farklı maddi olanaklar sağlanmalıdır.

Sayın Konuklar,

Değerli Meslektaşlarım.

Her Adalet Yılı'nın açılışında, bu kürsüden, geçen çalışma yılı hakkında açıklamalarda bulunulması, bazı sorunların dile getirilmesi, dilekler ifade edilmesi, kamu oyununun da adaletle ilişkin konularda bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır. Bu yıl da, gelecekteki çalışmaların daha iyi, daha kusursuz olmasını sağlama yolunda

gerçekleştirilmesini arzuladığımız bazı önlem ve yenilikleri belirtmeye çalıştık.

Geçen yıl içinde; bütün kalplere güven veren bir dürüstlikle, vatandaş hak ve özgürlüklerinin, lâik Cumhuriyetin, Atatürk ilke ve devrimlerinin koruyucusu ve en büyük güvencesi olarak, insan gücünün üstünde bir özveri ile adalet dağıtma görevini yerine getirmiş olan adalet kuruluşumuz, önümüzdeki yıllarda da aynı azim ve heyecanla kutsal görevini başaracak ve Ulusumuzun güvenine layık olmakta devam edecektir. Huzurunuzda bunu ifade etmekten derin bir zevk ve mutluluk duymaktayım.

Sözlerime son verirken, değerli meslektaşlarımı yeni çalışma yılına girdiğimiz bugünde sevgi ve saygıyla selâmlar, yeni yılın hayırlı ve başarılı olmasını dilerim.

Toplantımıza onur verdiğinizden ve beni sabırla dinlemek zahmetinde bulunduğunuzdan dolayı teşekkür eder, saygılar sunarım.